

Na prvi pogled ... iz jednoga pogleda

Josip Lasić

*(Hrvatska na prvi pogled (udžbenik hrvatske kulture),
uredila Sanda Lucija Udier, Zagreb: FF press, Zagreb 2014.)*

Pod uredničkom palicom Sande Lucije Udier, a u izdanju zagrebačkoga FF pressa, u rujnu 2014. godine izašao je iz tiska zanimljiv naslov u obliku sveučilišnoga udžbenika *Hrvatska na prvi pogled*. U uvodnome dijelu udžbenika urednica naglašava razloge koji su utjecali na nastanak i tiskanje udžbenika jer je sam nastanak plod višegodišnjega predavačkoga rada i stečenih iskustva u poučavanju neizvornih govornika hrvatskoga jezika u zagrebačkome centru za hrvatski kao ini jezik *Croatium*. Udžbenik hrvatske kulture izravan je rezultat nastojanja da strani studenti, kako kroatistike tako i ostalih struka, dobiju na jednome mjestu objedinjen zgusnut izvor informacija o najvažnijim aspektima hrvatske kulture. Na tristo šezdeset i sedam tiskanih stranica udžbenika urednica je okupila tekstove deset hrvatskih sveučilišnih profesora i znanstvenika koji su, a svaki u svojem području, dali jasan i zreo prikaz pojedinoga aspekta hrvatske kulture. Svaki od aspekata donosi se u obliku zasebnoga poglavlja koji su poredani prema sljedećemu redoslijedu:

1. Geografija Hrvatske (Vuk Tvrtko Opačić)
2. Hrvatska povijest između periodizacije i interpretacije (Tvrtko Jakovina)
3. Politički sustav i politika Republike Hrvatske (Boško Picula)
4. Hrvatski jezik na početku 21. stoljeća (Sanda Lucija Udier)
5. Hrvatska književnost: autori i razdoblja (Marina Protrka Štimec)
6. Hrvatska tradicijska kultura i identitet nekad i danas (Jasna Čapo)
7. Umjetnička baština Hrvatske (Miljenko Jurković)
8. Glazba u Hrvatskoj (Irena Paulus)
9. Hrvatski film između nacionalizirane i nacionalne kinematografije (Tomislav Šakić)
10. Hrvatska svakidašnjica (Jasna Novak Milić)

U prvome poglavlju Vuk Tvrtko Opačić obrađuje aspekt hrvatske geografije preko tematskih cjelina o smještaju i položaju Republike Hrvatske u Europi, zatim iznosi podatke o prirodno-geografskim obilježjima, stanovništvu, naseljenosti i gospodarstvu Hrvatske.

Drugo, iznimno zanimljivo, poglavlje odnosi se na povijesni aspekt u kojemu Tvrtko Jakovina iz suvremenoga kuta gledanja iznosi povijesne podatke o tome gdje je uopće Hrvatska i gdje uopće žive Hrvati, raspravlja o tome je li Hrvatska uopće dio toposa (pre)poznatoga kao Balkan (u raspravi *Triplex confinium*), donosi podatke

o seobama i miješanjima stanovništva, otvara niz pitanja o stoljećima vezanima uz određenja i pozicioniranje Hrvatske, a poglavlje zaključuje prikazom razvoja hrvatske povijesti od 6. stoljeća do današnjih dana.

Politički sustav i politika Republike Hrvatske opisani su u trećemu poglavlju koje potpisuje Boško Picula. Poglavlje započinje uvodnim napomenama o proteklome razdoblju korjenitih promjena od početka devedesetih godina na koje se naslanjaju i ostale tematske cjeline o demokratizaciji hrvatskoga društva i značaju Ustava i trodobi zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti. U poglavlju se raspravlja u novim tematskim cjelinama o izborima, političkim strankama, lokalnoj i regionalnoj samoupravi, a završava opisom odnosa Hrvatske prema kontekstu međunarodnih odnosa i kontekstu članstva u Europskoj uniji.

Četvrto poglavlje potpisuje urednica udžbenika Sanda Lucija Udier u kojemu predstavlja hrvatski jezik u 21. stoljeću preko tematskih cjelina u kojima je obrađen suvremeni standardni hrvatski jezik, narječja i njihov odnos prema standardnomu jeziku, povijesni razvitak i odnos hrvatskoga jezika prema srodnim jezicima. Poglavlje zaključuje kratkom analizom odnosa hrvatskoga jezika u suvremenoj Europi.

Marina Protrka Štimec u petome poglavlju analizira aspekt hrvatske književnosti u kojemu iznosi najvažnije znanstvene spoznaje o autorima i razdobljima hrvatske književnosti. Prikazom hrvatske književnosti od početaka pismenosti i srednjovjekovne književnosti, preko humanizma, renesanse, baroka, protureformacije, prosvjetiteljstva, romantizma i nacionalnoga preporoda, realizma, simbolizma i moderne, avangarde, socrealizma i druge moderne pa sve do postmodernoga i suvremenoga doba autorica je pažljivim izborom iznijela najvažnije značajke hrvatske književnosti od njezinih početaka do danas.

Šesto poglavlje govori o hrvatskoj tradicijskoj kulturi i identitetu od davnih vremena do danas. Autorica Jasna Čapo u sažetu prikazu iznosi spoznaje o raznovrsnosti hrvatske tradicijske kulture u vremenu i prostoru, a u tematski razrađenim potpoglavljima raspravlja o regionalnome bogatstvu hrvatskoga kulturnoga prostora, povijesnim i kulturnim slojevima folklorne tradicije te o baštini transponiranoj u suvremeni život. Poglavlje završava pitanjima o hrvatskim identitetima i njihovoj otvorenosti, uključenosti i toleranciji, čime istodobno započinje i otvara neku novu raspravu.

Povjesničar umjetnosti Miljenko Jurković autor je sedmoga poglavlja o umjetničkoj baštini Hrvatske. Dajući povijesni prikaz razvoja hrvatske umjetnosti, uspio je prikazati hrvatski umjetnički prostor počevši s vremenom prije Rimljana, preko antike, Grka i Rimljana na istočnome Jadranu, kasne antike i procvata kršćanske umjetnosti, predromanike, romanike, gotike, renesanse i baroka pa do umjetničkih doživljaja i praksi hrvatskoga prostora tijekom čitava 19. i 20. stoljeća.

Osmo poglavlje naslovljeno je *Glazba u Hrvatskoj* i potpisuje ga Irena Palaus. U zgušnjatu prikazu razvoja hrvatske glazbe od njezinih prvih stavljanja u kontekst umjetnosti pa do rocka, popa i drugih pravaca svojstvenih novijim vremenima autorica je pisala, a time otvorila i niz novih tema u budućim raspravama, o: popularnim

inačicama tradicijske glazbe, utjecaju džeza na hrvatsko glazbeno stvaralaštvo, važnosti šlagera, šansona i glazbenih festivala do one uvijek zanimljive teme o stratifikaciji i poimanju zabavne glazbe u suvremenome hrvatskome društvu.

Hrvatski film opisan je u devetome poglavlju. Autor Tomislav Šakić već podnaslovom „Između nacionalizirane i nacionalne kinematografije“ uvodi čitatelja u svijet hrvatskoga filma od njegova začeca 1896. godine, preko godina dugoga i mukotrpno-ga odrastanja (1896. – 1941.) i, kako sam autor navodi, godina „ugovora s đavlom“ pa do prikaza razvoja hrvatskoga filma, najprije u kontekstu jugoslavenske kinematografije i na kraju u kontekstu tzv. razdoblja nacionalnoga filma. U prikazu razvoja hrvatske kinematografije autor na jedan suvremen način aspektira filmske poetike, pravce i mode kojima je obuhvatio najvažnije cikluse u stvaralaštvu hrvatske sedme umjetnosti.

Posljednje, deseto poglavlje donosi Jasna Novak Milić u raspravi o hrvatskoj svakidašnjici. Uspjela je svojim radom obuhvatiti niz arhetipova kojima se opisuje hrvatska svakidašnjica. Poglavlje započinje predstavljanjem hrvatske obitelji i obiteljskih odnosa, a nastavlja se opisom i analizom navika i običaja, blagdana i praznika, kulture jedenja i pijenja, sustavom obrazovanja, rada i radnih uvjeta. Poglavlje završava stereotipima i predrasudama o Hrvatima i Hrvata o drugima. Tom tematskom cjelinom ujedno je zaključen i sam udžbenik.

Zaključno se može reći da je sveučilišni udžbenik *Hrvatska na prvi pogled* hvalevrijedan pothvat urednice i njezinih deset suradnika. Udžbenik je izuzetno koristan izvor za sve strance (i ne samo strance) koji žele saznati ili proširiti svoja znanja o pojedinome aspektu hrvatske kulture. Svaki od deset obrađenih aspekata pažljivo i jasno iznosi suvremena gledanja na hrvatsku kulturu kroz deset izabраниh područja. Izbor frazema *na prvi pogled* sadržan u naslovu udžbenika svojim značenjem *otprve, odmah* (Menac, Fink-Arsovski, Venturin 2003: 225) otkriva nastojanja pisaca ovoga udžbenika da pažljivo biranim sadržajima bez većih poteškoća u razumijevanju donese čitatelju potrebna znanja i spoznaje o hrvatskoj kulturi kao ne baš jednostavnoj i ponekad teško obuhvatljivoj ukupnosti duhovne, moralne, društvene i proizvodne djelatnosti društva. Zbog toga valja javno izreći sve pohvale zbog toga nastojanja kako urednici tako i njezinim suradnicima na ovome vrijednome izvoru znanja o hrvatskoj kulturi.